

Markó Béla

O propoziție
despre libertate

Traducere de Kocsis Francisko

Rugă către zeii greci

(Könyörgés görög istenekhez)

E favoritul zeilor Ahile cel iute de picior,
dar nu va întrece țestoasa tocmai din acest motiv,
deoarece pe pașiștile însozite ale timpului divizat
în unități tot mai mici, deși muritorii îl credeau
indivizibil, șuvoiul acela neîntreput,
stăvilit uneori de câte-un smoc de iarbă
ori de petalele repede ofilite ale pădădiei,
mai devreme ori mai târziu sigur l-ar împinge
pe alergătorul de neoprit, pe fugosul cu origini ziecești,
lângă țestoasa liniștită cu pași târșâiți,
apoi ar și întrece-o și ar ajunge primul la țintă,
însă nu-i nici în interesul lui, întrucât
în spatele lui Ahile gonește și teribila moarte,
se apropie tot mai mult și totuși nu-l va ajunge niciodată
câtă vreme are țestoasa în față, moartea rămâne în urma lui,
numai dacă săgeata lui Paris, respingând și ea
paradoxul lui Zenon, ar nimeri călcâiul
atât de spornic săltat de eroul aheu,
o, Zeus, îngăduie-mi încă o vreme să savurez
superbul raționament al înțelepților tăi,
exact nesfârșit de multul cât durează și zborul pietrei
aruncate spre trunchiul copacului în lumina dimineții,
îngăduie-mi să încap pe-un smoc uscat de iarbă,
în mijlocul unei flori galbene de pădădie,
în urma invizibilă a unui picior de furnică,

deoarece astfel până și moartea ar fi doar un accident,
nu o lege pentru țestoasă și pentru Ahile,
deci să nu fie lege nici pentru mine.

Hybris

(Hübrisz)

Visul se deosebește de realitate prin faptul
că la trezie devenim îndeobște conștienți
de forța sau de slăbiciunea noastră,
adică ne putem cântări șansele,
și tocmai de aceea ne comportăm precum
cei ce-și stăpânesc soarta, deși faptul nu-i,
firește, pe de-a-ntregul adevărat, însă-i mai
presus de orice îndoială că-n vis soarta decide,
uneori cu totul infantil, e drept, deoarece
orice e posibil, însă nu născocim, de fapt,
nimic noi înșine și nici nu depinde de noi
cum se va sfârși un vis sau altul,
nici vorbă ca eu să visez, de pildă,
ceva ce mi s-a întâmplat deja înainte,
e tocmai dimpotrivă, în realitate
nu mi se întâmplă să mă rătăcesc
și nu uit unde mi-am lăsat mașina,
n-am picat la niciun examen,
n-am rămas singur nici în piața încă foarte
animată puțin mai devreme, n-am pierdut
niciodată biletul de tren și nu mi-am uitat
valiza pe vreun peron, dar toate acestea sunt
un fel de avertisment, se pare, că vine vremea
când va trebui să ispășesc pentru eșecurile
amânate, deoarece fiecare călătorie autentică
se oprește la jumătatea drumului.

Rămășiță

(*Maradék*)

Dumnezeu mi-a leorpăit copilăria cu lingura,
abia de-a mai lăsat ceva pe fundul farfuriei,
cel mult câteva amintiri tot mai destrămate,
una în care trec împreună cu mama prin centru
și mă pune mereu în fața unei singure opțiuni,
ca să nu-i cer decât un singur lucru o dată.

În sensul strict al cuvântului, s-a consumat
partea mai mare a vieții de pe cruce
și, precum flendurile de carne răcindu-se încet
după ospățul întrerupt în mare grabă,
așa se moleșește și trupul Mântuitorului,
nici nu-i trece prin minte să zică luați și mâncați.

Și din mine s-au ospătat mulți pe săturate,
dar așa se întâmplă cu fiecare dintre noi,
din ce în ce mai puține ideile copioase,
tot mai multe zgârciuri, așchii de os,
respirații precipitate, aer rarefiat,
cercetez atent în oglindă ce-a mai rămas.

Pielea nu s-a zbârcit deocamdată,
încă se-ncordează pulpele, testiculele,
da, în bună parte încă mă regenerez,
însă zi după zi simt că sunt mai împușinat

cu un milimetru ori cu o sinonimă,
până dimineața uit mereu câte un citat.

Nu mai sunt decât rămășiță de viață,
tata mi-a dispărut deja din vise,
deși am crezut că se va ține la fel de bine
ca mama, pe care o visez încă de multe ori,
dar nu voi fi eu cel ce va decide, desigur,
ce-mi voi mai aminti în extremul târziu.

Inversiune

(*Átfordítás*)

Kazimir Malevici: *Pătrat negru pe fond alb*, 1913,
ulei pe pânză, 79 × 79,5 cm,
Galeria Tretyakov, Moscova

O vreme, până și nopțile sunt
doar zile negre, molatice,
apoi se inversează radical totul
și zilele mele devin nopți
rase cu un cuțit știrbit,
duhnind a sânge închegat,
încerc să păstrez echilibrul
între viața plină și moartea vidă.

Asta înseamnă, desigur, că ne prelingem
încet dintr-un vas în celălalt,
pentru că altfel s-ar răsturna ordinea lumii,
adică nivelul Oceanului Pacific
nu poate fi timp îndelungat mai ridicat
decât al Oceanului Atlantic pe partea opusă,
astfel și unghiile tăiate, firele căzute de păr,
sângele prelins din răni ori stropii de sudoare
încep să se acumuleze acolo unde încă nu existăm.

Fărâme aspre, infecțioase în pat,
în baie, în bucătărie,
acele razelor care străpung perdeaua,
albină galbenă agonizând pe cer,

toate acestea nu-s decât justificări jenante,
întrucât ceea ce dispare dincoace ca iubire,
dincolo apare ca ură
și una n-o poate compensa pe cealaltă.

Spaima pune stăpânire pe mine,
mă tem de nopțile însorite,
și lucrul acesta este tot atât de firesc
precum umbletul câinelui pe timpul nopții
dintr-o parte într-alta a grădinii,
iar ziua, din când în când, pare mort,
în timp ce arunc peste un gard înalt,
aproape putrezit, pungile de plastic
și cutiile goale de carton,
crezând că nu mă vede nimeni.

Știu că toate cele consumate sunt acolo
și știu că nu le voi putea revedea cât
timp o parte din mine încă se află aici,
dorm tot mai puțin, Doamne,
deși trezia totală e insuportabilă.

Am trimis înainte atât de multe trăiri inutile,
trebăluiesc febril, să văd ce-a mai rămas,
urnesc pietrele grele, înfierbântate de soare,
gâzele negre de sub ele o iau speriate la fugă,
doar atât a fost, poate, întreaga iubire
și n-ar fi trebuit să ne atingem de lume?

Să treci înot lacul Sfânta Ana

(Átúszni a Szent Anna-tavat)

N-am fost niciodată un bun înotător.
A trebuit să trec înot craterul de mult răcit.
Adâncul umplut cu apă de-un verde-ntunecat.
Coșul trebuie să se afle undeva la mijloc.
Mi-l imaginez ca pe-o pâlnie uriașă,
ușor curbată, de vechi gramofon.
Ori ca pe un și mai vechi fonograf.
Ziua adună în sine sunetele
și noaptea le redă apoi tăcerii.
Curge din el lavă translucidă, răcoroasă.
Un scâncet bizar uneori, plânset în noapte.
Ori o liniște gata oricând să explodeze.
Șase sute douăzeci de metri lungime, patru sute
șaiszeci de metri lățime, elipsă cu reflexe reci.
Trebuie să treci înot cel puțin o dată dintr-o parte-n alta.
Nu viața, ci moartea mea depinde de asta.
Pentru că nu-i obligatoriu, de fapt.
Recunosc, am ales diametrul mai scurt.
Cum am spus, nu sunt un bun înotător.
Știu, încă nu-i târziu nici acum să mă întorc.
Dar nu. În sfârșit, deasupra imensului, însă
mai degrabă imaginatului crater deschis,
exact la mijloc, încep să mă lase puterile.
Aproximativ acolo de unde întoarcerea
ar însemna tot atât cât înotul înainte.

Deasupra mea, cerul imens. Dedesubt, apa
tot mai puțin fluidă. Pe mal, larmă.
Apa e verde, iarba e verde, verzi și arborii.
Din acest moment, nu mai am alternativă.
Și asta e partea bună. Surprinzător de bună.
Mă dor toate. Viața a devenit simplă. Calmă.
Mi-e greu să mă uit înapoi, îmi cere prea mult efort.
Văd malul ce se apropie. Lovitura brațelor lasă
urme în apă, de parc-ar fi un cilindru moale de ceară.

Markó Béla optează pentru o situație liberă, anume lipsită de solemnitate și poză. El coboară tonul până la sonoritatea care face posibile toate înțelesurile mari conținute de măruntele lucruri ale existenței umane. Se tutuiește „de mult cu tot ce curge“, precum Sorescu. Aproximarea de acesta din urmă poate fi accentuată. Au în comun, cu nuanțe personalizate, desigur, asumarea cotidianului în datele lui cele mai banale, mai puțin spectaculoase, mai umile, și înregistrarea lor cu o dez-mirare care le scoate din anonim, transformându-le în emblemă a condiției umane. Criza se ivește din elementar, obișnuit, primar, cu refacerea drumului înspre corespondențele prime și exersarea unei comunicări imediate, de o sinceritate disperată. Mișcările ființei în spațiul scriptural, de veghe, contează în primul rând. Strania simplitate a enunțurilor tentează anamneza, în sensul eliadesc al termenului, de recuperare a datelor esențiale ale ființei rătăcite în goana zilei. Și poemele lui de dragoste au ceva din șăgălnicia emoționantă și lipsită de podoabe a poemelor soresciene de gen. Anna e însoțitoarea acestor sondări în profunzimea gravă, tulburătoare a înfățișărilor vieții.

Moartea intră și ea în scenariul firesc al poemului lucid, meditativ fără stridențe, asumată cu înțelegerea calmă a intravitalității ei și fără raportare necesară la divinitate. Poemele crepusculare sunt explorări ale esențelor ultime ale umanității destinal muritoare. Biografismul e întotdeauna nu doar autoreflexiv, ci „cu deschidere la mare“, țintind spre general-uman, iar epicitatea nu pune în pericol melodia și ritmul, ci le conferă substanță.

IRINA PETRAȘ